

ПРОЕКТ: ЕДНА ДЕСТИНАЦИЯ ДВЕ ДЪРЖАВИ

№ СВ005.1.22.134

ДОГОВОР ЗА БФП: РД-02-29-40/20.03.2017, ФИНАНСИРАН ПО ПРОГРАМА ИНТЕРРЕГ-ИПП ЗА
ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО БЪЛГАРИЯ-ТУРЦИЯ 2014-2020

КАТАЛОГ НА ЗАНАЯТИТЕ ОБЛАСТ ХАСКОВО

ПРИОРИТЕТНА ОС 2: УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

Проектът е съфинансиран от Европейския съюз чрез Програма Интеррег-ИПА за трансгранично сътрудничество България-Турция 2014-2020

ХАСКОВО И ОБЛАСТТА

Хасково е град с богата история, който носи белези от културата на различните етноси и народи, минали по тези земи. Кръстопътното географско положение на селището между Ориента и Запада, между Севера и Средиземноморието, е причина тук да оставят следи от своята култура и цивилизация славяни, траки, гърци, прабългари, византийци, османци и др. През античността районът е бил земеделски със силно развитие на лозарството. Районът е богат на множество тракийски останки, които свидетелстват за активен стопански живот и висока материална култура на траките, както и за връзките им с Егейският свят и гръцките полици. В средата на 6 век, славяните започват масово да се заселват в района и до 10 век успяват да развият крепостта Марса (днешно Хасково) в средновековен град с типичните за онова време занаяти, военен гарнизон и население. В началото на 11 век Марса бива унищожена до основи от византийските нашественици, но през 13 век тези земи отново се оживяват. В началото на 14 век на Балканите нахлуват османските турци и Хасково, както и страната пада под турска власт. Районът на Хасково се харесал на турците заради плодородната земя и кръстопътното положение на местността и те започнали да се заселват. Турците превърнали селището в типичен ориенталски град с конак, джамии, турска баня и чаршии и го нарекли „Хаскьой“. „Хас“ значи „владение“, а „кьой“ – „село“, което ще рече, че местността била владение на висш османски чиновник. Кръстопътното положение и близостта на река Марица, която по онова време била плавателна и по нея кипяла усилена търговия, помогнали на Хасково да се превърне във важен селскостопански и занаятчийски център в балканската част на Османската империя. В периода 14-19 век регионът е част от Османската империя. Към края на 18 и началото на 19 век, градът се утвърждава като средище на търговско-занаятчийската дейност, за което спомага и откритият в съседното село Узунджово голям панаир.

През периода на Възраждането (18 век) градът се пробужда и развива. Появяват се читалища, училища, а дори Левски го е посещавал няколко пъти в опити да организира местното население за бунт. Това е време на стопанско и културно развитие, за което свидетелстват красивите и богати къщи на местни чорбаджии. На 6 септември 1885 г. в Пловдив се извършва преврат и най-накрая Хасково се присъединяват към освободената през 1878 г. Българска държава. След освобождението много от турците са напуснали българските земи и населението на града намаля. Хасково се превръща в крайгранично селище, търговията секва, а занаятите бързо замират. Градът престава да бъде оживен търговски център. Основен поминък на населението е селското стопанство. Районът се е специализирал в производството на лозя, пшеница, сушам, анасон, царевица. Основно се отглежда тютюн, слънчоглед и памук, което пък става причина за изграждането на тютюневи складове, мелници, маслобойни и предачници на свила. С годините и промените населението нараства и се съживява търговията, селското стопанство и индустрията. Хасково се утвърждава като център на тютюневата промишленост, хранително-вкусовата промишленост и текстилната промишленост, приоритетно развитие получава и машиностроенето, като дори и след 20 век те остават водещи в икономиката на областта, като развитие бележат и обслужващите отрасли – търговия, туризъм, телекомуникации. Освен всичко Хасково е голям културен и туристически център, като внимание привличат Историческия музей, реставрираните възрожденски къщи, най-високата статуя в света на Богородица с Младенеца, Александровската гробница и близките Хасковски минерални бани.

ЗАНАЯТИ И ТЯХНОТО РАЗВИТИЕ

В цялото многовековно развитие на България занаятите съпътстват живота на населението и са не само средство за препитание, но преди всичко извор на творческо вдъхновение и красота. В миналото българите са били земеделски народ. Земята, която обработвали, ги дарявала със своите плодове и ги изхранвала. За да осъществяват обаче своите ежедневни дейности, те се нуждаели от инструменти и предмети, които не винаги могли сами да направят. Така възникнали различните занаяти, отговарящи на нуждите и търсенията на хората и постепенно започват да се изработват от ръцете на професионални занаятчии. Целта на повечето български занаяти е да улеснят работата на полето или домакинските задачи на жената. Но някои съчетавали прагматизма с естетиката и доставяли красота в трудното ежедневие.

Всеки занаят включва множество дейности, свързани с ръчното изготвяне на предмети, за направата на които най-често се използвали местни суровини и материали. Занаятите помагат не само за прехраната на заетите с тях хора, но и възпитават в честност и трудолюбие десетки поколения българи. Те са в основата на зараждащото се движение за национално самоопределение. Занаятите изискват комбинация от умение и талант, но те могат да бъдат научени практически от всеки. През Възраждането се развиват структурите на занаятчийските еснафи, които имат строго определен ред, дисциплина и производствен морал и през 1773 г. ферманът на султан Мустафа III узаконява устройството и дейността на еснафите, техните правомощия и традиционни наредби, етапи на обучение, тестир, управителни органи, откриване на самостоятелен дюкян, правораздавателни правомощия, наказания и др.

Имало е нива на обучение, които са в зависимост от сръчността и умението, а и от годините опит.

ЧИРАК – всяко момче, навършило 10 години можело да постъпи на работа при някой майстор, за да усвои занаята, без заплащане или срещу минимално възнаграждение. Наемането ставало най-често по време на двата големи християнски празника – Гергьовден и Димитровден. Обикновено чиракуването продължавало три години. Чираците вършели рутинна или неприятна работа докато започнат да показват заложби и овладяват определени умения. През първите две от тях получавали само храна (много рядко и чифт обувки). През третата година често получавали и годишна заплата („хак“) в размер на 50 гроша. През втората година започвали да изучава занаята под наблюдението на калфата. През третата година били под надзора на майстора. Чиракът нямал право на глас. Ако е изгонен или избяга от майстора си, по неписаните правила на занаятите, никой друг майстор нямал право да го наеме. Преминаването на чирака в калфа зависело изцяло от майстора. Той лично го провъзгласявал в калфа като обявявал това на събранието на майсторите. Сроковете за усвояване на различните занаяти били различни.

КАЛФАТА бил помощник на майстора и бъдещ продължител на този занаят. Калфата получавал храна, квартира и 100 гроша годишна заплата. Калфата се считал за член на семейството на своя майстор. Обучението му продължавало минимум 4 години. Всяка година заплатата му се повишавала със 100 гроша. Възлагало му се все по-сериозна работа. След четвъртата година калфата ставал кандидат за майстор. Провъзгласяването му за майстор било строго регламентирано. То ставало със съгласието на общото събрание на майсторите при определени условия. Самите калфи нямали своя собствена работилница. Веднъж годишно някои от калфите ставали майстори и тогава могли да открият дюкан.

МАЙСТОР можело да стане всеки калфа, който успешно е преминал изпита, навършил е 20 години и е внесъл в касата на сдружението на майсторите от съответния занаят определена сума, наречена „кюше“. Тази сума вариала, според занаята, от 20 до 300 гроша. Тя била два пъти по-малка, ако калфата бил „оджакоолу“, т.е. баща му бил настоящ или бивш майстор от същия занаят. Много често, поради липса на средства, произведеният в майстор калфа не можел да отвори собствен дюкян. В този случай той ставал наемен работник-майстор при своя предишен или друг майстор, с дневна надница от 5 гроша (без храна).

Няма да сгрешим, ако кажем няколко думи за живота на майсторите, калфите и чираците. Почти навсякъде майсторите работели в собствен дюкян, над който и живеели. Обикновено те всички живеели в дома и работилницата на майсторското семейство, като се хранили на общата майсторска кухня. Повечето майстори искали да държат под строг поглед своите ученици. Работното време продължавало около 14 часа, а в дните преди големи празници и панаири той бил много по-дълъг. Дневните почивки били три – закуска, обяд и пладне. Закуската и пладнуването обикновено били „на крак“, между работата, а това често се случвало и със самия обяд. Само вечерята ставала в къщата на майстора. Осветлението на работилницата било с „газови ламби“ и лоени свещи и било рядко.

ЕСНАФ – сдружение със затворен характер на майсторите от даден занаят в определено населено място. Еснафските организации са покровителствани от султана, защото той имал интерес от тяхното развитие. Крайната цел на всеки еснаф била да има обща полза поради което особено много се държало на реномето на продукцията и всеки еснаф имал точни правила за изработване на съответното изделие-какви материали и на какви цени.

Всеки еснаф имал свой годишен патронен празник. На този ден, след тържествената служба в черквата, всички майстори се събирали на общо събрание – „лонджа”. На него се избирал еснафски съвет, който обикновено се състоял от двама души – **УСТАБАШИЯ** и **ЧАУШИН**.

За **УСТАБАШИЯ** се избирал по-стар, по-интелигентен и по-заможен майстор. Негово задължение било да води сметките на еснафа, да държи касата и печата. Той бил представителя на еснафа пред местните власти. Той се грижел за добрия ход на еснафските работи и решавал възникнали недо-разумения между майсторите.

За **ЧАУШИН** се избирал някой от по-младите и бедни майстори. Той трябвало да е „пъргав и отворен”. Чаушинът изпълнявал службата на разсилен и езекутор. Тази длъжност при почти всички занаяти била платена. Чаушинът изпълнявал присъдите, издадени от устабашията. Те били различни, според провинението – има глоби, но има и бой, раздаван от чаушина. Глобата е в пари или в натура. Освен на еснафа, „осъденият” майстор плащал и на полицейския чиновник („забитина”). Ако някой майстор не се подчини на решението на устабашията, чаушинът можел да му затвори дюкяна. Много редки били случаите, в които устабашията търсел съдействие и от полицейското управление („конака”), за да вразуми някой вече осъден майстор. Най-често провиненията на майсторите от различните занаяти били: за „калпава работа”, която подбивала реномето на стоката на целия еснаф; за нелоялна конкуренция; за лошо отношение към чирак или калфа; за уговорена, но неизплатена надница или заплата.

Едни майстори продавали стоката си само от дюкяна, а други обикаляли пазари и панаири –

КЪРДЖИЙСТВОТО възниква, когато занаятите в един момент започват да се нуждаят от верен човек, който да поеме риска не само да продаде част от стоката извън пределите на населеното място, но и да се върне с парите, тъй като всички пътищата били опасни за кесията, стоката и живота на хората, движещи се по тях.

Хората, които извършвали тази дейност са **КЪРДЖИИ** – първите посредници между производител и потребител по нашите земи

Обикновено кърджията вземал стока срещу пари, срещу запис, на вересия, по тефтер или срещу друга стока. В зависимост от стоката, той я опаковал в денкове или в ковани ракли и определял ден за тръгване (никога във вторник). Пътуването, когато не било свързано с посещение на панаир на занаятите, обикновено било на групи от по 4-5 души. По традиция кърджията водел със себе си малко кученце, което стояло винаги при конете и предупреждавало господаря си за неочаквани нощни гости

с нечисти намерения. Всеки кърджия с повече от един кон вземал със себе си и роднинско (или комшийско) момче за чирак – да му помага и да го учи.

Потеглянето им било емоционално събитие. Кърджията, накичен с китка здравец от майка, жена или дъщеря, давал на малките деца в къщата по 5 пари („проводетник“), прекръствал се и тръгвал на път. Всички близки го изпращали до края на селото, до т.нар. място „оплачи камък“. Това е един голям камък край пътя, на който ездачът стъпвал, за да възседне коня си (именно този камък е оросяван от сълзите на изпращачите). Всички му целували ръка, пожелавали му „на добър час“ и се връщали в селото едва след като се скриел от очите им след първия завой на пътя. При всяко щастливо завръщане имало обичай – когато наближи селото, кърджията стрелял във въздуха, за да даде знак на близките си, че пристига. Когато чуели изстрела, всички оставяли работата си и тичали към края на селото за да го посрещнат, а през това време домът му се изпълвал с хора, жадни да научат за преживяното по пътя. В свободното от пътуване време кърджиите се занимавали с домашна полска работа (коситба, жътва, вършитба) или с разпродажба на донесената от тях стока. По онова време почти всички кърджии били решителни и безстрашни мъже.

С идването на индустриалната революция голяма част от занаятите замират и малко по-малко и структурата на еснафа се променя. Някои занаятчийски дюкяни се издигнали като по-едри работилници или подобие на предприятия, в които се наемали работници, а не както преди само от майстор, калфа и чирак зад тезгяха. Серийното производство на стоки постепенно измества от пазара ръчно изработените шедьоври на майсторите от малките работилници. Много от тези традиционни занаяти са замрели, но се наблюдава едно завръщане към корените и желание на младите да пренесат старите занаяти в съвременното ежедневие. Днес на много от тези занаяти се гледа като на туристическа атракция, а други са на път нацяло да изчезнат от нашите земи. Девет от традиционните български занаяти днес са на изчезване.

В България както и в много други страни има Закон за Занаятите, целта на който е да урежда „упражняването на занаятите, организацията на занаятчийството и занаятчийското обучение“. Според Закона за занаятите „Занаят е производство на изделия или предоставянето на услуги, посочени в списък на занаятите съгласно приложение № 1 на закона, по занаятчийски начин.“, като в списъка са включвани 129 занаята, в последствие през 2011 г. списъкът е редуциран до 57 занаяти, а в региона най-голям е броят на работещите занаятчии в областта на фризьорството и шивашките услуги, както и строителството.

ЗАНАЯТИ ТРАДИЦИОННИ ЗА РЕГИОН ХАСКОВО

Народните занаяти носят в себе си красота, въображение и творчество, както и спецификата на различните области в България. Те са част от българското културно наследство и национална идентичност и следва да бъдат съхранявани тъй като са примери за народно майсторство и изкуство. Множество са традиционните занаяти за България и региона като:

- **ковачеството**, което обхваща: налбантство, ножарство, брадварство, пушкарство, чаркчийство, сахатчийство и кантарджийство;

- **тъкачеството** – изработката на платно, аби, пътеки, черги, китеници и сродни, като този занаят е свързан и с мутафчийството (извличане на вълна), обработката на вълна, плъстенето на вълна (изработка на изделия от нетъкан текстил-плъсти), багренето на преждите, вълната и тъканите и то с багрила извлечени от заобикалящата ги природа, гайтанджийството (гайтанът е плетен вълнен шнур, с който се украсяват традиционните народни носии, изработени от аба) и тепавичарството (природно пране на тепавица под буйната струя на реката за въздействие върху вълнени платове (гайтани, шаяци, пояси), за да са по-здрави и по-плътни, а в някои случаи да се придаде мъхеста повърхнина).

- Изработване на музикални инструменти като **гайдата**.

- **Грънчарството** и изработването на художествена керамика.

- **Златарството** и изработването на накити

И множество още други народни художествени и традиционни занаяти.

Съществува ли са множество мъртви професии, които днешните поколения трудно биха възприели като:

- **Глашатай** – пренасял важни нови през целия град или село.

- **Ваксаджия** – с четка и паста за обувки излъсква обувките на преминаващите.

- **Терзия или шивач** – майстор на иглата, който владеел тайните на точните кройки.

- **Словослагател** - редели думите им с оловни букви, за да може да се отпечата вестникарската или книжната страница.

- **Теляк** – в градските бани изтърка кирта от гърба на къпещия се, а сетне го сапунива.

- **Дръндар** – обикаля домовете и със специален уред разпухва сплъстен памук и вълна на

дюшеци, юргани, възглавници.

• **Файтонджия** - управлява конски впряг във файтон.

А ето и някои от по-типичните за района на Хасково:

ВИНАРСТВО И ЛОЗАРСТВО

Винарството е познато по българските земи преди формирането на държавата, още по времето на древните траки, за които се смята, че са поставили основите на винарството и лозарството. Траките са считани за едни от най-добрите винари в Античността, а ароматното и силно вино, произвеждано от тях, е прочуто в цял свят, като дори самият Омир не пропуска да увековечи неговите качества. Освен това богът на плодородието, виното и веселието – Дионис, и неговите Дионисиеви празници, по време на които буйните вакханки танцуват с малки сърпове в ръка в чест на виното, заемат централно място в тракийската култура. При покръстването на българите култът към бог Дионис отмира и отстъпва място на този към Свети Трифон през м. Февруари, когато започва цикъла на обработка на лозите. Лозарите се отправят с мезета и бъклицы вино към лозя и градини, за да се помолят за плодородие след дългата зима. Тъй като църковният календар е ръководел всичко, българите се молели с думите „Дай Боже, свети Трифон да помага, да се роди много...“.

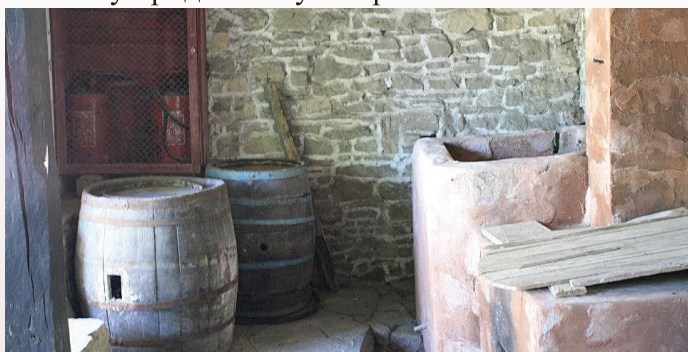

Виното заема особено важна роля в българската история и бит и присъствието му е незаменимо на почти всяка народна празнична трапеза. Хасковска област попада в лозаро-винарски район «Тракийска низина», която е част от историко — географската област Тракия — люлката на винопроизводството на Балканите. Тук почвите и климатичните условия са подходящи за отглеждани предимно на червени сортове грозде, но добре виреят и някои бели. Тук се отглежда и уникалният български сорт Мавруд.

Списание „Уайн Ентусиаст“, едно от най-авторитетните в света на виното, поставя Тракийската низина в България на второ място измежду 10-те най-добри дестинации за винени пътешествия през 2017 година.

БЪЧВАРСТВО

За производството на добро вино, освен хубаво грозде е необходимо и добро буре. Бъчвата навлиза през 19 век и от тогава нашите майстори усъвършенстват своите умения. Практикува се предимно от мъже. Необходими са бързи и точни движения на ръцете и пръстите. Дъб, акация и черница са основните материали които се използват. Дърветата се разбичват на дъски, след което се оставят да съхнат. Дъските се нарязват на определената според нуждата дължина, като на тясната страна на дъската се правят определени ъгли, които позволяват при сглобяването си да оформят окръжност. Така сглобеният и закрепен със метални обръчи съд преминава процес на обработка със пара, и обработка със огън. Поставят се предварително подготвените капаци и се дозатяга със поставянето на още обръчи. Във процеса на узряване и отлежаване, виното поема специфични аромати от дървото на бъчвата, които му придават вкус и аромат.

ДЪРВОРЕЗБАТА е художествена обработка на дървесината чрез изрязване (резбоване) на различни декоративни мотиви и изображения. Първоначално за приложни, а по-късно и за декоративни цели, тя е известна на хората още от времето на неолита, когато за сечива са ползвали остър кремък. На територията на България дърворезбата е била позната на древните славяни, като впоследствие търпи влияния от византийското, римското, мюсюлманското и руското резбарско изкуство. Дърворезбата намира място както в църковната архитектура и вътрешно оформление - иконостаси, амвони, резбовани врати на църкви, така и в дома и бита - резбовани тавани, мебели, сандъци, дървена посуда, бастуни, хурки, кобилици. Типични за дърворезбата декоративни мотиви са фигуралните композиции, плетеници и арабески, растителни мотиви и животински изображения.

ползва варак (истински златни листчета). Следва оцветяване на иконата с бои и по-конкретно с яйчна темпера. Изографисването завършва с надписите и нанасяне на лаково покритие. Някои икони имат двустранно изображение.

СТЕНОПИС И ИКОНОПИС

Думата икона от гръцки означава образ или портрет. Иконописата се развива в България към средата на IX в. По време на Възраждането се изобразяват мъже и жени в традиционни дрехи, стада с пастири, като постепенно започват да се рисуват български светци, владетели, философи, учители и други. При изработването на иконите се използва дървена подложка, върху която се залепва платно и се покрива с грунд. След като се нанесат контурите на изображението, иконата се позлатява, в миналото с изковани златни листчета, а по-късно със златни пластинки или златен прах. Сега се използва варак (истински златни листчета).

БАКЪРДЖИЙСТВОТО е металообработващ занаят, при който се правят изделия от кована мед. Нарича се още медникарство. Занаятчиите бакърджии правят предимно църковна утвар и домакински съдове – джезвета, подноси, чинии, съдове за вода, сервизи, чаши, котли и др., Медта е един от най-топлопроводимите метали и е много удачен за направата на съдове, които имат пряк контакт с огъня. В най-старо време бакърджиите сами са леели медта на кюлчета и от тях изчуквали листове, от които изработвали съдовете. По-късно, в средата на XIX в., започва вноса на медта на листове от които се правят, както стените на съдовете (пелив्रो), така и дъната. С изчукване се предава нужната форма на стените и дъното. След това се извършва събирането им. Последващите изчуквания на съда са предвидени за оформяне на съда и за заздравяване на изработения предмет. Често тези изчуквания се извършват с такива чукове и в таква редуване, че се превръщат в част от системата на украса. Едва след това, ако е необходимо, се извършват другите допълнителни украси, с калеми, апликации или изрязване на первази. **Една от особеностите на българското медникарство е,** че то се придържа стриктно към принципа за функционалност, както при формите, така и при украсата. Практичността на изделието е по-важна от художествената му стойност. За разлика от среброто и златото обаче, медта лесно оксидира, което води до друга особеност в производството - **калайдисването** или посребряването на целите съдове или на тези части от тях, които са в досег с храната или течността. В настоящето повечето медни предмети, които се изработват са декоративни.

Характерна и доходна за областта, но вече малко позабравена земеделска работа е отглеждането на **СУСАМ**. Според стари производители сусамът се засява само по залез слънце за да има достатъчно влага в почвата, иначе няма да поникне.

От тази земеделска работа се развиват и другите дейности:

ЯХНАДЖИЙСТВО и ХАЛВАДЖИЙСТВО

Маслодайната култура се отглежда в света от 1600 г. пр. Хр. Увековечена е и в приказките на Шехерезада – прочутата реплика „Сезам, отвори се!“ е свързана със сусам, чието английско наименование е Sesame. Отразява свойството на растението да разтваря кутийките си със семенца, когато узрее. Макар някога отглеждането на сусам у нас да е било традиционен поминък, днес е сведено едва до няколко села в Ивайловградски регион. Яхнаджийството се свързва с извличането на сусамово олио и тахан, които се произвеждат чрез ръчни преси в специални работилници – яхани (яхнаджийници). За получаването на тахана семената първо се измиват в дървени или каменни корита (каци, чебъри), пълни със солена вода, подсушават се, изпичат се и се смилат на каша. Халваджийството – приготвяне на халва, която се приготвя като се смесят гъст захарен сироп, екстракт от чувен и тахан. Екстрактът от чувен преди това се вари във вода, прецежда се и се разбива на пяна. Сместа се загрява на силен огън и когато халвата е готова, се втвърдява и се реже с нож.

БОЗАДЖИЯ

Бозата е слабо алкохолна напитка с гъста консистенция, характерна за балканските страни и Турция. Някогашните майстори правели бозата от просено брашно. След препичането, то се варяло в казан с вода три часа. Изсипвало се в специално корито, най-добре от черна мура, и се слагал квасец. С него престоявала осем часа. Примесвала се със захар и се прецеждала. Пиела се сладка или кисела, в зависимост от вкуса на клиента. Малцина знаят, че преди много десетилетия тя е не само предпочитано питие, но и помощно средство за хранене. Навремето хляб, натрошен в

купа с боза, не само спасява от глад, но се консумирал „за засилване на организма и за крепко здраве“. Още по-невероятно звучи прибавянето на сирене в бозата, което вече я определя като „течна баница“. След Освобождението амбулантни търговци започват да обикалят улиците на града и да предлагат стоката си. Те носят гюмове, пълни с боза, малка сгъваема маса и няколко метални чаши със запоени за тях тръбички, с които се пие вкусната течност. За да привлекат повече клиенти, доставчиците подвикват: „Хъ боза, хъ!“ „Халва, боза, чам сакъз... Халва, боза, чам сакъз...“ Обикновено търговците били млади мъже – помощници на майсторите бозаджии и халваджии.

В съвременните български сладкарници, също ще намерите различни видове боза. Но днес тя се произвежда по различна технология. А хората, които носят от детството си спомена за тракането на металните съдове по улиците и виковете на бозаджиите, твърдят, че вкусът е различен. Град, славещ се с производството на качествена боза, е Любимец.

Кожарското производство се занимава с преработване на животински кожи за най-различни цели — главно за нуждите на обущарството, както и за различни технически цели.

САРАЧЕСТВО е един от най-старите занаяти за обработване на кожи, възникнал през бронзовата епоха, когато конят бива опитомен за пренасяне на товари и за езда. Думата сарач, преведена от арабски, означава седло. Майсторите-сарачи работят с обработена кожа от едър рогат добитък, свине, овце и кози. Майсторите изработвали впрегатни и ездитни конски принадлежности, ремъци, каиши, куфари, чанти, колани, паласки, кобури, щавени цървули. Техни инструменти са замбак, канцегер, тайфел, хаулмонт (много остър нож във формата на полумесец), материали за украса (сарашки конци, кече, зебло, бои, лепила, катран и др.), ромбоидни шила.

Когато шие, сарачът прекарва конеца през въськ, за да минава по-лесно през кожата и за да е по-издръжлив и качествен с течение на времето. След като се приключи с шиенето, се загладват шевове и ръбовете на кожата.

При сарачеството се наблюдават три основни раздела: седларство (изработване на ездитни и товарни седла); хамутчийство (изработване на ремъчни принадлежности за впрягане); тапицерство (обшиване на седлата с подпънки от слама, вълна и други).

Днес изделията на сарачите могат да се видят само на специализираните занаятчийски панаири, като в региона са останали все още няколко сарача, които произвеждат подобни по стари технологии.

Един от важните занаяти в миналото – **обущарството - Кондурджия** – обущар, който ще ви вземе мярка и ще изработи ръчно за вас необходимия ви чифт обувки. За производството на обувки се използвали различни материали, като кожа, дърво, гума, пластмаса, юта и други, и често се състоят от няколко разнородни части. Този занаят е изместен от серийното производство на обувната промишленост и сега обущарството се свързва с поправка на обувки.

ЧЕШМИДЖАРСТВО

Всички знаем легендата Извора на белоногата претворена от Петко Рачев Славейков. Но какво значение има чешмата? На този въпрос отговорят множеството български народни песни и легенди достигнали до нас. В миналото селската чешма е била място, където освен да си налееш вода е можело да срещнеш своите приятели. Тя просто е била център на социални контакти. Чешма обикновено се нарича цялата водопреносна система, чрез която водата достига до хората. В някои случаи над самото съоръжение се построява и малка постройка. Това се прави за по-голямо удобство на хората. В българските земи се срещат различни видове чешми. Тяхното разнообразие се дължи на материала от който са направени, големината на коритото и броя на чучурите. Най-често срещаните чешми са каменните,

изградени от дялани камъни. Понякога те са украсявани с каменна пластика. Повечето чешми са се строели или в края на селото, или в неговия център. Друга характерна особеност на старите чешми са металните тръби през които изтича водния дебит. В миналото са се срещали селски и градски чешми с по един, два или три чучура. В по-ново време вместо чучур имат кранче, което регулира или спира водата. По традиция тези водоносни съоръжения са се изграждали по някакъв повод. Като на зида на вече построената чешма се гравира името на дарителя или събитието, което трябва да се запомни. Строежите на чешмите са обвити в легенди. Не случайно започнах с легендата за Гергана. Широко разпространено е поверието за вграждане на човешката сянка в новостроящите се чешми. Вярвало се, че този

на когото била снета сянката, почвал да линее и наскоро умира и се превръщал в таласъм (сенище). Съществува предание, че в далечното минало при зидане на обществени сгради като черква или мост, за да се създаде дух покровител, който да ги заздравя, трябвало да се принесе човешка жертва, като тя или сянката ѝ се зазижда в основите или в оставена недостроена част от строежа. През нощта излизат нечисти духове и искат жертва, а ако няма, разрушават построеното. Затова първия ден строителите мерят сянката на първия човек, завиват взетата мярка в коприва и слагат в основата, а човекът умира. П. Р. Славейков в баладата „Изворът на Белоногата“ (1873 г.) обработва преданието за чешмата между Хабибчево и Харманли, където била вградена сянката на мома Гергана С водоснабдяването на селското и градското население – ролята на чешмата намалява. А с това се забравят и легендите.

МЕЛНИЧАРСТВОТО с право се счита за един от най-старите български занаяти. В древността у нас масово били използвани ръчните хромелни мелници, за което свидетелстват стотици подобни мелници, намерени в пещерите. Днес в Хасковска област работят 7 мелници за брашно, предназначено за търговски цели.

БУБАРСТВО

Регионът е изключително благоприятен за растежа на черничевите дървета съответно и за отглеждането на черничевата копринена пеперуда - *Bombyx mori*, която е и основният вид използван за производство на коприна. Копринените буби се хранят със свежи черничевы листа, като изядат максимум 25 грама за целия си живот. Копринената пеперуда преминава през няколко етапа на развитие – яйце, ларва (буба), какавида и пеперуда. От яйцата се излюпва бубата. Тя представлява малко червейче, което се храни лакомо с черничевы листа, расте бързо и достига дължина до 6-7 см. Бубите оплитат бели

до светложълти копринени пашкули и се превръщат на какавиди в него. По-късно те го пробиват и изхвъркват като пеперуди. Тези пеперуди снасят отново яйца и така кръгът на развитието се повтаря. Пашкулите достигат най-добро качество преди пеперудата да излети, те са направени от една единствена непрекъсната копринена нишка, дълга от 300 до 900 метра, дебела 10 микрометра и изключително здрава. Избира се подходящ момент и какавидите се убиват – обикновено с гореща вода, по време на сън. След това се извлича копринената нишка. От около 4000-5000 пашкула се изработва 1 кг коприна.

Домашното добиване на коприна става по твърде примитивен начин, повтаряйки древния опит в свилоточенето. Неголямо количество пашкули /около килограм/ се изсипват в казан с вряла вода. Като омекнат, се разбъркват с дръвце или метличка, за да се захванат нишките. След което се изтеглят внимателно и се полагат върху гладка повърхност синя, софра, тава, посипват се с пясък, за да не се объркат. Коприната се намотава на мотовилка, след това на пасма чилета и се пресуква на ръка или на чекрък. Едно от най-ценните качества на коприната е нейната здравина и трайност.

Бубарството се практикува през пролетните месеци – обикновено от края на април до средата на юни, като люпенето и развиването на бубите става успоредно с разлистването на черниците. Помещенията трябва да бъдат топли, сухи и чисти и обърнати на югоизток.

До 1989 г. бубарството дава поминък на повече от 50 000 души след което този отрасъл замира и сега са останали само няколко представителя в региона.

ПЧЕЛАРСТВО

Пчеларството по нашите земи е познато още от времето на траките или 2-1 хил. пр. Хр, а може би и от по-древни времена пчеларството е традиционно занимание във всички области на страната. Славянските племена са събирали мед от питите на дивите пчели. По късно се научили да ги отглеждат в кошери. Когато българите предвождани от хан Аспарух са се заселили на Балканския полуостров, те донесли и своите умения в тази областта. Държавата ни се считала за голям производител на пчелен восък и мед. Технологиата по която пчеларите отглеждали пчелните семейства до началото на 20 век не се различава съществено от днешната, независимо, че приспособленията са по съвременни и по свършени. Във началото кошерите имали конусовидна форма. Наричали ги кошерища, тръвни, павит на името на растението което използвали за изплитането на кошерите. Обикновено се използвали лозови или върбови пръчки. След изработването на кошера те са се измазвали отвън и от вътре със специална смес. В зависимост от местните традиции в сместа са добавяли глина, слама, оборски тор и пепел от огнището. По този начин удължавали живота на кошера и го предпазвали от въздействието на атмосферните условия. При високи или ниски температури за да предпазят пчелите, върху кошерите поставяли „качулки или кафтани“ изработени от слама. Роенето - периодът в който от пчелните семейства се отделят нови рояци, започва през пролетта и продължава през цялото лято. Стопаните които са се занимавали с пчеларство определяли един или няколко души, които трябвало да наблюдават процеса на роене и къде ще се настани новият рояк. Пчелите обикновено избират хралупа на дърво. След което главният пчелар прибирал новите пчелни семейства в плетен кошер.

За да примамят пчелите намазвали вътрешността му със мед и маточина. По същият начин събирали и диви пчели от околностите. Със свършената организация, трудолюбие, и способността на пчелите да предсказват с поведението си времето, пчелите печелят голяма почит. От незапомнени времена у нас казват, че повишеното събиране на прополис и натрупването му около входа на кошера вещае студена зима. Ако пчелите излязат по рано сутрин от обикновено денят ще бъде слънчев. И обратното ако стоят в кошера или летят близо до него съвсем скоро ще завали дъжд.

Приложението на пчелните продукти в българската народна медицина е изключително многообразно, като прополиса, който съвременните лекари наричат „природен антибиотик“.

И до днес у нас се приготвя в домашни условия т.нар. „благ мехлем“ с восък, който е незаменимо средство при рани, изгаряния и травми. Восъкът намирал голямо приложение и в лечебните компреси, наричани „мушамы“. В подходящ съд затопляли смес от восък, смола, тамян, зехтин. Напоявали сместа с памучно платно, което поставяли върху болното място.

КАЛЕНДАР НА БАЗАРИ В ОБЛАСТ ХАСКОВО

Хасковският регион разполага с богата културна традиция и се провеждат множество мероприятия на които се представят занаятчийски предмети и традиции.

- В края на **м. април** в гр. Хасково се провеждат традиционни литературни дни **Южна пролет**.
- В края на **м. май** в парка Кенана се провежда фестивал на народното творчество **Красива Тракия пее и танцува**.
- Международен детски етнофестивал **Децата на Балканите - с духовност в Европа** се провежда в Община Минерални бани по случай **1 юни** – международният ден на детето.
- В свилеградското село Сива Река отбелязват **Празник на жътвата**, кулинарията и занаятите в края на **м. юни**.
- Международния фолклорен фестивал **Песни и танци без граници** в Свиленград се провежда през **м. юни**.
- В седмицата на **8 септември** всяка година в град Хасково се провеждат **Традиционните Празници На Града с Чаршия** на занаятите под мотото **Българско е!**.
- **Панаир на занаятите**, който се провежда в гр. Димитровград през **м. септември**.
- Международен Фестивал на традиционните храни, поминък и занаяти **Нематериалното културно наследство на Тракия** се провежда в началото на м. септември в гр. Ивайловград.
- Фестивала **На хармана** в гр. Харманли средата на **м. септември**.
- В края на **м. септември** се провежда **Джаз Фестивал** в гр. Хасково.
- В Хасковският исторически музей можете да научите повече за местните обичаи, традиции и начин на живота на местните хора. Постоянни експозиции са: „Археология“, „Етнография“, „Възраждане и на националната освободителна борба“, „Живот в градска среда - XIX век“, „Домашни занаяти - до края на деветнадесети век.“
- Всяка от общините в област Хасково има свой празник на определена дата, организиран от общинското ръководство съвместно с гражданите. Тези празници са както следва:
Хасково - 8 септември; Димитровград - 2 септември; Ивайловград - 14 февруари; Любимец - последната неделя на м. август; Маджарово - последната събота на м. септември; Свиленград 5 октомври; Минерални бани - на Черешова задушница през м. юни; Симеоновград – 6 декември; Харманли - 2 май.

По време на тези празниците се организират базари на занаятите. Такива базари също така са типични по време на народните обичаи, като:

- Кукери – по Нова Година;
- Трифон Зарезан – 14ти Февруари;
- Баба Марта – 1ви Март;
- Лазаровден – 8ми ден преди Великден;
- Великден
- Коледа – 25ти Декември

Тази публикация е направена с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег-ИПП България-Турция 2014-2020, CCI No 2014TC1615CB005.

Съдържанието на публикацията е отговорност единствено на Хасковската търговско-промишлена палата и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.

ПРОЕКТ: ЕДНА ДЕСТИНАЦИЯ ДВЕ ДЪРЖАВИ
№ СВ005.1.22.134

ДОГОВОР ЗА БФП: РД-02-29-40/20.03.2017, ФИНАНСИРАН ПО ПРОГРАМА ИНТЕРРЕГ-ИПП ЗА
ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО БЪЛГАРИЯ-ТУРЦИЯ 2014-2020

КАТАЛОГ НА ЗАНАЯТИТЕ
ВИЛАЕТ ОДРИН

ПРИОРИТЕТНА ОС 2: УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

Проектът е съфинансиран от Европейския съюз чрез Програма Интеррег-ИПА за трансгранично сътрудничество България-Турция 2014-2020

ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ВИЛАЕТ ОДРИН

Вилает Одрин се намира в района на Източна Тракия на страната, известен също като Европейска Турция, един от трите вилаета изцяло в континентална Европа. Одринският вилает граничи с вилает Текирдаг и вилает Къркларели на изток, полуостров Галиполи от вилает Чанаккале на югоизток и международни граници с България на север и Гърция на запад. Одрин е столицата на вилаета, известна като третата столица на Османската империя от 1363 до 1453 г.

Узункьопрю (преведено от турски означава дълъг мост) е град в одринският вилает и се намира на около 60 км южно от модерния център на Одрин. Той е кръстен на историческия каменен мост по поречието на река Ергене, за който се твърди, че е най-дългият и е вписан в Списъка на световното наследство на ЮНЕСКО. Това е стратегически важен граничен град, разположен на пътя, свързващ Турция с Балканите и Европа. Узункьопрю е най-големият и вторият по население в Одринският вилает.

Историята на Узункьопрю като населено място започва със завладяването на този район от Османската империя и заповедта на султан Мурад II „Вакфи султан Муран дер Ерген“ през 1427 г., да се построи там мост и град до него. Ходжа Садетин посочва името на града като Ергени в книгата си „Такую Тевари“ (V.П.Р.164), като казва: „... Той направи това място обитаемо. Той построи уникален мост, обхванат от 174 високи арки, които поставят добър пример за света. Той основава град наречен Ергене от едната страна на моста „.. Града е известен с това си име до времето на Сюлейман Великолепни.

Османските архиви показват, че през този период не е имало селище на мястото на Узункьопрю и това е първият турски град, основан в Румелия от Османската империя.

Той е построен на един от най-трудните проходи на река Ергене (в древността: Агрианс / Ергин или Рига) на Балканите. Макар че в този район е имало много дървени мостове, които да осигурят преминаване през река Ергене, султан Мурад II е поискал изграждането на голям каменен мост, тъй като дървените мостове са се разрушавали след известно време и не са успявали да осигурят преминаване при всички сезонните условия. Земите на Узункьопрю са се намирали на пътя Одрин-Жейболу и са предоставяли връзка на столицата Одрин с Анадола и Балканите. Когато армиите не са могли да преминат през р. Ергене поради наводнение, султан Мурад II поискал построяването на голям мост на това място и на град Ергене до него през 1427 г. При строежа на моста, едноименен град е оформен с двеста жилища, джамия, хан, бани и двеста магазина, докато хората, които водят живота си в околността, се считат за отговорни за ремонта и поддръжката на моста. Следователно мобилността на османската армия се развива и транспортът се осигурява по-бързо.

Мостът е построен от архитекта Муслихиддин в периода между 1427 и 1443 г. по време на управлението на шестия османски падишах султан Мурад II, съгласно надписа на моста, той се счита за най-

дългия каменен мост на Земята, оцелял досега с 1329 метра дължина, 174 арки и 6.80 м ширина. Причината, поради която мостът е конструиран с такава дължина, е фактът, че целта му е била да осигури път за армиите през огромната блатиста земя на река Ергене и неговите притоци, докато местоположението и формата на построеният мост съвпадат перфектно с топографските условия на терена, на който се намира мостът. Годината 1443 г., в която строителството е завършено, съответства на предкласическия период на архитектурата на Османската империя. През този период Империята построява всеобщо добре познати големи структури. Архитектът на моста Муслихиддин е главният държавен архитект за периода. Той е един от най-значимите средновеков-

ни архитекти и в същото време е водещ архитект на класическия период на османската архитектура с мостове, социални и религиозни комплекси и джамии, които е построил.

По заповед на Великолепния велик Везир Мустафа Паша архитект Синан Велики построява през 1529 г. моста Циср-и Мустафа паша мост с двадесет арки над река Марица в България. Градът в началото на този мост се казвал Циср-и Мустафа Паша. За да се избегне объркване по отношение на тези два града с мостове, които са свързани с вилает Одрин, името на града Ергене се променило на Циср-и ергене. Въпреки това, обществеността никога не приела тази промяна и името Узункьопрю си останало.

Икономическото и културно развитие на Узункьопрю, което било в затишие по отношение на социално-икономически аспект по време на войната за независимост, се активизирало след обявяването на Републиката.

През 1913 г. се създава Турската Строителна Асоциация и започва да се защитава турската култура, да се възстановят националните интереси въз основа на което се открива и читалище. Към 1926-27г., индустриалното развитие се откроява с 10 парни фабрики и 1 ново-откриваща се фабрика за тъкани и платове.

През 50-те години на миналия век допълнително се отварят 5 мелници, 6 фабрики за растителни масла, 1 електроцентраля и 30 частни склада.

Днес населението на Узункьопрю е над 40 000 души.

ПЪТНИ ВРЪЗКИ С УЗУНКЬОПРЮ

Според градските летописи на Одрин, издадени през 1893 и 1894 г., град Узункьопрю се намира на 15 минути от река Ергене и на 50 минути от жп гарата. Провинциалният център на Одрин отнема осем часа път и два часа с влак, за да се стигне там

Основните железопътни линии и магистрали, свързващи Близкия изток и Турция с Европа минават през вилаета. Транспортът в Узункьопрю се осигурява чрез магистрала. Узункьопрю има връзка с граничния пункт чрез връзката в Хавса към магистралата Истанбул-Одрин (Е-5), до Анадола през Чорлу-Силиври-Истанбул, до Егейско море през Одрин-Хавса-Кешан-Желюболу-Чанаккале.

Националната магистрала, която се простира на север-юг между Хавса-Кешан, преминава през град Узункьопрю. Узункьопрю е на 68 километра от Одрин. Узункьопрю има връзка с Пехливанкьой, град Крикларели чрез пътя на изток и към градовете Мериц и Ипсала чрез пътя на запад.

Всички влакове, тръгващи от Истанбул (Сиркечи) към Европа минават през Одрин. Пътя Истанбул-Солун-Атина преминава през Узункьопрю-Ескикьой, а другите връзки през Одрин - ГКПП Капитан Андреево-Капъкуле.

Град Узункьопрю се намира в равнината на р. Ергене, която минава през населеното място. Местността има леко наклонена топография и се издига на юг. Територията на провинцията се състои от широки низини, широки долини, плодородни равнини, напоени от реките Марица и Ергене.

Център на града е на надморска височина 18 м. Най-високата точка е хълм Сюлеймани на 378 м. височина. Терена на провинцията е алувиална равнина, образувана от широките полета около р. Марица, заобикалящи я североизточно на запад и река Ергене, която тече в посока югозапад.

Районът, който се простира южно от басейна на р. Ергене, където се намира град Узункьопру, е под формата на леко вълнообразно плато, чиято височина е между 150-200 метра. Басейнът е заобиколен от Странджа планина на север и планината Кору на юг.

Река Марица води началото си от Рила планина в България. Дължината на реката е 472 км., и минава последователно през североизточната част на Гърция и европейската част на Турция. Тя се влива в североизточната част на Бяло море при Енез.

Реката Тунджа е най-големият приток на р. Марица. Води началото си от 2083 м. н.в. на Стара Планина в България. Източно от село Маточина Тунджа напуска пределите на България и навлиза в Турция. Преди това около 10 км. по течението на реката преминава участък от държавната граница между България и Турция. Влива се отляво в река Марица на 32 м. н.в. в чертите на град Одрин.

Река Арда е вторият по големина приток на р. Марица. Река арда се влива отдясно в река Марица на турска територия, на 32 м. н.в., на 1,8 км. западно от турското Караагач, недалеч от град Одрин. Ширината на устието ѝ е 140 м., над което е изграден мостът на жп линията София – Истанбул.

Реката Ергене извира от Странджа планина и се влива в р. Марица на 10 км. северно от Ипсала.

ЗАНАЯТИ ВЪВ ВИЛАЕТ ОДРИН

През Османския период, занаятите във вилает Одрин са силно развити. Дървени кутии, цветя, книговезки работи, писане на амплитуди, производство на надгробни плочи са били основни занаяти. За съжаление повечето от тях вече са изчезнали.

Някой от занаятите, които все още се практикуват в региона са:

В Одрин дървените произведения са високо ценени. С материали, внесени от Истанбул и Европа се е създала модата **Одринекари**. Това е художествен занаят развил се през 18 век, при който се изработват дървени произведения на изкуството, боядисани с маслена боя. Този метод на боядисване се използва за направата на някои декоративни изделия, като сандъчета, покрития на шкафчета и др. Букети завързани с панделки, цветя поставени във ваза, и плодове декорирани в чиния, са били сред типичните мотиви. Тези занаяти са използвали различни цветове със светли и тъмни сенки, след което са били полирани, за да бъдат защитени за дълго време. Одринекари използва мотиви и композиции от бои и лакове, изработени върху материали от кожа, дърво и картон. Най-характерната особеност на този занаят е издръжливостта на боята.

Следните 5 основни характеристики на елементите може да се посочат:

- Одринекари рядко използва геометрични мотиви в дървените орнаменти;
- При много от изделията осезаемо се усеща влиянието на бароковия стил;
- Обикновено се използват флорални мотиви като лале, зюмбюл, карамфил, цветен букет и плодове, заедно с геометрични (кръгове, дъги и звезди), както и ислямски форми;
- При боядисването на мотивите се използват основно тъмно зелено, лилаво, жълто, тъмно кафяво и много други цветове;
- Предпочитан дървен материал е орех, черница, дъб, кестен, кедрово дърво и липа.

В района **Булчинската метла** все още съществува и днес. Нещо повече, булчинската метла, която е превърната в декоративен продукт, чрез окрасяване на метлата с огледала и бродерия, е важен етнографски елемент в сватбената традиция в Одрин. Всяка мома, която ще се омъжва е трябвало да има такъв артикул и поръчката за изработването и се е давала много преди традиционната турска сватба, за да не се налага майсторът да бърза с изпълнението ѝ. Метлата символизира усърдието, невиността и чистотата на младото момиче, а огледалото красотата ѝ. Тя се поставя в зестрата на младите момичета, за да донесе късмет и се пази за цял живот.

Тя се изработва от сорго. Най-важно е суровината да бъде подходяща. Зърнените стъбла се жънат с коси, след което се почистват семената и листата и се оставят да изсъхнат на слънце. После се събират в снопове и така отиват на пазара, от където се купуват от производителите на метли. Сноповете се поставят във вода за омекотяване и за лесна обработка. Този процес се нарича намокряне или дообработване. Мокрите влакна се поставят в пещи със сяра. След като са престояли в пеща около 2-3 часа, влакната се разделят на четири (така нареченото „захиречи“) – тънките и слабите са за преработка; износените парчета са за изхвърляне; дебилите са за избор, а късите и дългите се разделят за долната и горната част на метлата.

Категоризирани влакна са оформят първо с клещи. Този процес се нарича „покрив“. Има три етапа в правенето на метли. Метлата, която е във форма „покрив“ се поема от занаятчията, който я свързва и прави втората форма на метлата, която се нарича „разцепена метла“, след което се прави изтъняване и бръснене на горната страна (дръжката). Майстор шивач шие метлата и приключва производството. Има различни видове: ръчни метли, метли със стърчащи елементи, малки ръчни метли, топчести метли и много други. Тези метли имали значение: когато метлата принадлежи на неомъжена жена, се прикрепял гвоздей с голяма закръглена глава към дръжката. Когато метлата била окачена на външната врата, това означавало, че в дома има мома, която е на възраст за омъжване.

Един от най-известните занаяти в региона е производството на **плодови мускусни сапуни** – ръчно изработени сапуни във формата на плод, боядисани и използвани за миризма като декорация. Историята на този занаят е доста интересна. Първоначално се появява в Одрин през 1600. Знае се като „мускусен сапун“ поради ароматната миризма, също така известен и като сапуна на Султана, тъй като султаните го използвали с хигиенна цел. Не цялото производство отивало на пазара за продажба, една част било изпращано за ползване в Двореца Топкапи. С времето този отрасъл се превръща в най-големият и някои занаятчески квартали се преименуват на Сабуни (там където се произвежда сапун).

Изработката на сапуните е изцяло ръчна. Сапунът се настъргвал и стърготини се замесват с вода – оформя се тесто, което се мачка на ръка. След това от сместа се правят топки с подходящи размери и всяка топка се оформя от сръчните ръце на майсторите с помощта на обикновени ножчета и обикновена вода за загладяване, за да се получи желаната форма на плод. Използват се различни хитрини за постигане на желаните ефекти. Например, за да заприлича топката на портокал, тя се търкаля върху ренде и така се получава портокаловата кора. След това плодовете се оцветяват с четки за рисуване. С въображение и майсторски тайни се получават оригинални и ефектни плодови форми, като резени от диня, черешки, круши, разполовена праскова с костилката и много други. Мускусният сапун е един от най-известните сувенири в Одринският вилает. Кошнички с плодове-сапуни присъстват в почти всеки одрински дом.

Одринска бродерия - бродерията с игла е известна в Европа като „Турска дантела“/ Оя/. Думата „Оя“ няма точен превод в другите езици и това потвърждава тезата, че това изкуство принадлежи на турската жена. Някои източници сочат, че тази дантела през XII век е тръгнала от Анадола, преминала Балканите, Гърция и от там през Италия към Европа. Тя се изработва с обикновена игла за шиене и конец върху парче плат, върху предварително изплетена основа на една кука или още по-уникалната технология – върху основа от конски косми.

По традиция, кърпите и шаловете, които жените носели на главите си, шампираните покривала за молитва и погребение, са украсени с различни видове оя. Използвана и по бельото, за украса на върхни дрехи, по краищата на кърпи и салфетки, и като декоративен елемент на много други места. В района на Егейско море дори мъже се украсявали със слоеве от Оя.

Оя обкантаването, което се среща из целия регион в различни форми и мотиви, има различни имена в зависимост от използваните средства: игла, плетене на една кука, совалка, фуркет, мъниста, пискюл. Шитата дантела Оя е правена от заможни, аристократични, градски жени. Най-красивите примери за такива Оя, която обикновено се е изработвала с игли за бродерия и копринени конци, са правени в Османския дворец. Девойки, нови булки и млади жени традиционно изразявали любовта си – надеждна или безнадеждна, очакванията си, добрите вести, щастие и нещастие, тяхното възмущение и несъвместимостта на характерите с мъжете им чрез носената Оя. Една жена, украсила главата си с Оя, олицетворяваща цветя, е най-прекрасният подарък за мъжа, а видовете цветя се различават в зависимост от нейната възраст.

Като бивша столица на османската империя, Одрин е един от най-важните центрове на изкуството на **турски плочки и керамика**. Султаните оставят стил на декорация с уникални плочки, дворци и монументални сгради, което заема важно място в културното наследство на Одрин. С керамични продукти, произведени от сръчните ръце на майсторите, Одрин все още запазва естетическите ценности на миналото живи и днес с техните цветове, мотиви и модели.

В ислямската архитектура плочките обикновено са елемент от украсата на вътрешните пространства в джамии, мавзолеи, палати, павилиони, фонтани и библиотеки. През ранното средновековие в производството се използват техники за цветно глазиране, които се развиват и усъвършенстват. На тях се дължат изключителните и редки мозаични плочки, произвеждани в Одрин. През 16 век започват да се произвеждат плочки, които са изписани под гланца. Преобладават растителни мотиви и ленти с надписи. Създаваната в средата на 16 век керамика със своите оцветени в червено релефи под гладката глазирана повърхност, както и със своята твърдост, е високо ценена по целия свят.

Каруци и файтони, изработени от дърво и метал, са имали специално и важно място в историята на Одрин. Каруците са били използвани за превоз на стоки, а файтоните за превоз на пътници. Каруците и файтоните са изчезнали в резултат на развиващите се технологии.

Макети на уникалните одрински файтони и каруци се изработват днес от Озчан АВАСИ в мащаб

1:05. Моделите се извайват от дърво, доколкото е възможно стриктно в съответствие с оригиналите с цел запазване на културното наследство в Одрин. Те са богато инкрустирани и изографисани с характерните за региона контрастни окраски. Изработката е изключително трудоемка и прецизна, заради многото извити и финни детайли. Използват се висококачествени бои, лакове и дървесни материали.

Днес занаятчийството в Узункьопрю се ръководи от две държавни институции. Тези институции са СОДАМ (Център за социална солидарност) и Дирекция „Учебен център за обществено образование Узункьопрю“. Тези институции обучават хората на различните занаяти. Например, СОДАМ е открил 126 курса между 2013 г. и 2017 г. Общо 1927 възпитаници са присъствали на курсовете и 1697 от тях са получили сертификати.

Тези курсове са:

- Бубарство
 - Щанциране
 - Декоративно обновяване на дървесината
 - Създаване на домашен текстил
 - Изработка на предмети за спалня
 - Производство на сапун
 - Завиване на тел
 - Изработка на бижута
 - Плетене и изработване на бижута
 - Керамика
 - Изработка на бижута с тел и пирони
 - Рисуване
-

- Плетене на кошове
- Текстилно багрене
- Изработка на декоративни домашни предмети
- Изработка на туристически сувенири
- Сарачество
- Рисуване върху дървесина-керамика-полиестер

Дирекция „Учебен център за обществено образование Узункьопрю“ е институция, която предоставя безплатни обучения не само за занаяти, но и за почти всичко, което засяга човешкия живот от спорт до компютър, селско стопанство и механика. Някои от занаятите, които все още съществуват поради усилията на тази институция с кратка информация, са както следва:

1. Изработка на мускусни сапун:

Това е традиционен занаят в района на Одрин, който датира от преди поне 300 години. Тогава хората са използвали тези продукти както за санитарни нужди така и като предмети за спомен. Те изглеждат сякаш са изработени от пластмаса или мазилка, но това е чист сапун. Този сапун също е известен като „плодов сапун“

и най-известните форми са ябълка, круша, грозде, праскова, дива череша, банан, пъпеш, ягоди, кайсия и лимон. През 19 в. сл. Хр. този занаят е бил основният доход за региона. Още в епохата на Османската империя сапуните са били част от зестрата за момичетата, които искат да се омъжат. Освен това, османската власт е използвала тези сапуни като подарък за дипломатите на чужди държави.

2. Рисуване на дърво: Всяка дейности при която се използва боя, лак, гланц върху изделия от дърво, се считат за рисуване на дърво. Рисуването на дърво създава визуално по-красиви предмети и ги предпазва от външно влияние.

3. Аксесоари за килими: Чрез този курс, обучаващите се учат как да втвърдят тъканта, да подготвят калъпа, да я боядисат, да я изгладят, да я сгънат, да я подновят.

4. Kirkyama (Текстилни продукти, изработени от различни парчета плат): Киркияма исторически се създава поради нуждите на бедните хора. По-късно се пре-

върща в метод за изкуство и декорация. Киркияма първоначално означава „четиридесет петна“. Изделията от този занаят са направени от различни парчета плат и в различни фигури, а самият занаят приема името си от производствения процес.

5. Мраморно рисуване: Мраморната рисунка е колоритна и ценна, тя превръща изкуството във визуален празник, а също така е и чудесен декоративен елемент за дома. Мраморното рисуване е техника за рисуване върху водна повърхност и прехвърляне на изображението на хартия, плат или друга основа, но за съжаление в днешно време това изкуство е рядкост. В периода на Османската империя се е смятало за сериозен занаят и изтънчен вид изкуство, което не всеки художник е имал таланта и търпението да владее. То се разпространява в цяла Европа от изток, под названието „турска хартия“. Най-важните неща при мраморното рисуване са качеството на боите и четките, които се използват при стайна температура. При това изкуство никога не може да предположи точно каква шарка ще се получи и рисунките са неповторими. Невъзможно е една и съща рисунка да бъде направена два пъти.

6. Бродиране: бродирането е изкуство, ръчен занаят за украсяване на плат от текстил или други материали със шарки и рисунки чрез пришиване на конци или прежда с помощта на игла и гергеф. Работата се извършва основно от задната страна. След като е готова бродерията се прилепва към предназначеният място.

7. Украсяване на плочки: Турското керамично изкуство носи анадолската цивилизация с историческите си форми и елегантност. Плочките Kütahya и İznik се считат за произведения на домашни занаяти, които са създавани от десетилетия насам. Керамично изкуство, едно от най-важните традиционни турски изкуства, се използва най-вече в джамиите, вилите, дворците, кладенците, мавзолейния интериор и външните декорации. Експерти използват „техника под гланца“ в керамичното изкуство, а не „техника над гланца“, която се използва при порцелановото покритие.

КАЛЕНДАР НА ТРАДИЦИОННИТЕ СЪБИТИЯ В УЗУНКЪОПРЮ

Няколко ежегодни събития се провеждат в Узункьопрю. Най-голямото събитие е Узункьопрю-иският Фестивал за култура, изкуство и селско стопанство. На фестивала има щандове за почти всеки вид ежедневни продукти. Ако посетите Узункьопрю по време на фестивала, който се провежда всяка година през м. септември, може да намерите различни ръчно изработени дрехи, сувенири, органични храни и напитки. В допълнение, може да видите произведенията на обучаващите се в СОДАМ и Учебния Център.

24 ноември е Денят на освобождението на Узункьопрю. Всяка година на тази дата има множество театрални представления. Най-зрелищно от тези събития е „спасяването на булката“. Кметът избира истинска булка за събитието. На събитието войници спасяват булката в театрално шоу и след това Кметът дава подарък на булката за сватбата - златна гривна.

През месец Май, се провежда Международно рали за ретро и класически автомобили Марица под мотото Три държави една река. Както се подразбира и от името, то е само са класически коли. Маршрута на ралито започва от Пловдив през, ГКПП „Капитан Андреево - Капъкуле“, Одрин, Узункьопрю, Ипсала, ГКПП „Ипсала - Кипи, а финалът е в Александруполис. Дължината на трасето е 393 км. Основната цел не е да се състезават, а да се покаже приятелството и братството между съседните страни.

В района, от време на време се откриват хранителни базари. На тези базари, туристите може да си купят местни натурални храни, домашно приготвени напитки като „сира“, която се прави от грозде, както и различни сирена и хлябове.

Най-известното и интересно събитие във вилает Одрин е Фестивалът на мазните борби Къркпънар, които се организират всяка година в края на месец юни или началото на месец юли в гр. Одрин. От векове те пазят своята културна традиция, поради което са включени в списъка на ЮНЕСКО за опазване на световното нематериално културно наследство. Има няколко легенди за корените на тази традиция, като най-известната е че през 1357 година по време на похода, организиран от Орхан Гази за превземането на Румелия, брат му Сюлейман паша, след превземането на град Одрин,

тръгва с 40 войника да проучи околностите на града. При завръщането им обратно в град Одрин за отмора, те лагеруват в Самона, намираща се в днешна Гърция. Тези 40 биеца премерват сили с борби по време на лагеруването. Според преданията, в продължаващите с часове борби, последни остават двамата братя Али и Селим. В един пролетен ден (6ти май) на поляна, близо до Едирне село Ахъкьой, двамата братя отново се захващат с борба, която продължава цял ден, а през нощта се борят на свеци. Борбата им е толкова ожесточена, че накрая и двамата падат мъртви от преумора. Войниците ги погребват на същото място под едно смокиново дърво. След години войниците отиват на същото място и с удивление установяват, че под дървото са бликнали 40 извора. В чест на погребаните на това място, народът именува местността на Къркпънар. Днес тази поляна остава в границите на село Самона Гърция. След Балканската и Първата световна война борбите Къркпънар се организират на местността и така продължават вече 657 години.

Тази публикация е направена с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег-ИПП България-Турция 2014-2020, CCI No 2014TC1615CB005.

Съдържанието на публикацията е отговорност единствено на Хасковската търговско-промишлена палата и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.